

SZOBA AZ ALAGSORBAN

Graham Greene

I.

Mikor a kijáratí ajtó becsukódott a távozók mögött, és Baines, a komornyik, ismét a nagy sötét hall felé fordult, Philip élni kezdett. A gyerek-szoba ajtajában állt és hallgatózott, amíg csak a taxi motorjának hangja el nem halt valahol a messzi utcán. Szülei kékheti üdülésre mentek; ő pedig éppen két nevelő között volt — az egyiket elbocsátották, a másik még nem érkezett meg —, egyedül maradhatott a Belgravián* levő nagy házban Baineszel és Mrs. Baineszel.

Most bárhová elmehetett, akár az éléskamrába is a zöld, párnázott ajtón át, vagy le a lépcsőn, az alagsori szobába. Idegennek érezte magát saját otthonában, mert minden szobába bemehetett, és mert valamennyi szoba üres volt.

Csupán sejtethetjük, ki lakott valaha bennük: nagy halom pipa a dohányzóban az elefántagyarak mellett, és a fából faragott dohányosszelence; a rózsaszín függönyök és a sápadt illatok a hálószobában, meg a háromnegyedig kiürített arckrémes téglék, amelyeket Mrs. Baines még nem rakott el; a társalgóban pedig a soha fel nem nyitott zongora fedelének üvegszerű csillogása, a porcelán óra, a fura kis asztalkák és az ezüst: itt azonban már Mrs. Baines szorgoskodott, összehúzta a függönyöket és védőhuzattal borította be a székeket.

— Távozzék innen, Philip úrfi — nézett rá gyűlöletesen zsémbes tekintetével, s mindent rendbeszedve, körüljárta a szobát, miközben aprólékosan, de szeretet nélkül végezte munkáját.

Philip Lane lement a lépcsőn, és belökte a párnázott ajtót; benézett az éléskamrába, de Baines nem volt ott, ezután, életében először, leszaladt a lépcsőn az alagsorba. Újra ezt érezte: ez az élet. Gyerekszobájában eltöltött hét éve együtt remegett különös, új élményeivel. Zsúfolt, nyüzsgő agyveleje olyan volt, mint egy város, mely megérzi egy távoli földlökés rezgéseit. Fogékony volt, és boldogabb, mint bármikor. Most minden sokkal fontosabb volt, mint azelőtt.

Baines ingujjban volt, és újságot olvasott. — Gyere be, Phil — szólt hozzá —, érezd magad otthon. Várj, ezt megünnepeljük — s a tisztán

* Előkelő londoni városnegyed, a legtöbb külföldi diplomáciai képviselő itt található. (A ford. megj.).

tartott, fehér konyhaszekrényhez lépve egy palack gyömbérsört és egy fél dundee-i kalácsot vett elő. — Fél tizenkettő — mondta Baines. — Ideje felnyitni, fiam. — Levágott a kalácsból, és töltött a gyömbérsörből. Sokkal vidámabb volt, mint amilyennek eddig Philip ismerte és sokkal kényelmesebb; mintha a saját otthonában lett volna.

— Hívjam Mrs. Bainest? — kérdezte Philip, és örült, amikor Baines nemet mondott. — El van foglalva. Szereti az elfoglaltságot, miért zavarnánk az örömét?

— Fél tizenkettő, ideje, hogy igyunk — mondta Baines, egy pohár gyömbérsört töltve magának. — Étvágyat csinál a karajhoz, és különben sem árt az embernek.

— A karajhoz? — kérdezte Philip.

— Mi, öreg partlakók* — szólt Baines — minden ételt karajnak hívunk.

— De ez nem karaj?

— Nem lenne rossz, ha az lenne; tudod, pálmaolajban sütvé... — Philip az alagsori ablakán át a száraz, kövezett udvart nézte, a hamuval telt bádognakánát és a lépcső korlátja mögött le-től haladó lábakat.

— Meleg van ott?

— Hej, olyan hőséget te még sohasem éreztél. Nem olyasféle meleg az, amelyen a parkban van, olyan napon, mint a mai. Nedvesség — mondta Baines —, rothadás. — Egy szelet kalácsot vágott le magának. — Érezni a rothadás szagát. — Baines, miközben beszélt, körülhordozta szemét az alagsori szobában, a tiszta konyhaszekrénytől vissza a tiszta konyhaszekrényig; minden sivárnak hatott, sehol egy zug, hogy emberi titkokat rejtjen magába. Mint aki valami elveszett dolog után bándódik, nagyot kortyolt a gyömbérsörből.

— Miért élt ott kinn az apja?

— Ott dolgozott — mondta Baines —, úgy, ahogyan én itt. Én is dolgoztam ott egy darabig. Az férfimunka volt. El sem hinnéd ma már, de negyven nigger volt a kezem alatt, azt tették, amit én mondtam nekik.

— És miért jött el onnan?

— Feleségül vettem Mrs. Bainest.

Philip kezébe vett egy darab kalácsot, és csámcsogva járt körül a szobában. Sokkal öregebbnek érezte magát, mint máskor, függetlennek és önállóan itélni tudónak; tisztában volt vele, hogy Baines úgy beszél hozzá, mint férfi a férfihoz. Sohasem szólította Philip úrfinak, mint Mrs. Baines, aki vagy parancsoló, vagy alázatos volt vele szemben.

Baines világlátott ember volt, aki túllátott az ablakrácsra, és tudta mi rejlik azoknak a fáradt gépirónőknek a lába mögött, akik többször napjában megteszik az utat Pimlico és Victoria között. Kezében a habzó gyömbérsörrel, egy számkivetett rezignált méltóságával ült ott; Baines nem panaszkodott, ő maga választotta a sorsát; sorsa Mrs. Baines volt, s ezért csak magát hibáztathatta.

De ma, mivel a ház majdnem egészen üres volt, és Mrs. Baines az emeleten tartózkodott, megengedhetett magának egy kis elkeseredést.

— Akár holnap visszamennék, ha lehetséges volna.

— Előfordult-e, hogy lelőtt egy niggert?

— Sohasem kellett lőnöm — mondta Baines. — Természetesen hordtam puskát. De nem kellett rosszul bánni velük. Az csak butává tette őket. Meg aztán — folytatta Baines, ritka ősz hajjal fedett fejét zavartan a gyömbérsör fölé hajtva — néhányat még szerettem is azok közül az átkozott niggerek közül. Nem tehetek róla, de szerettem őket. Sokat nevettek, és folyton egymás kezét fogták; szerették megérinteni egymást, jól esett nekik,

* Sierra Leone (Oroszlánpart) volt brit gyarmat fehér telepesei. (A ford. megj.).

ha tudták, hogy a társuk mellettük van. Ez valami olyasmit jelentett, amit mi nem tudunk megérteni; néha ketten, felnőtt emberek, képesek voltak egész nap együtt menni anélkül, hogy elengedték volna egymást; de ez nem a szeretet jele volt; olyasmit jelentett, amit mi nem tudunk megérteni.

— Ki látott már két étkezési idő között enni? — szólalt meg Mrs. Baines. — Mit szólna ehhez az édesanyja, Philip úrfi?

A meredek lépcsőn jött lefelé az alagsorba, keze arckrémes tégelyekkel meg különféle kenőcsöket és olajokat tartalmazó tubusokkal volt tele. — Nem kellene ilyesmire bátoritanod, Baines — mondta egy fonott karoszkékba ülve, miközben apró, rosszindulatú szemét a Coty ajakrúzsra, a Pond-féle arckrémre, a Cyclax púderre és az Arden-féle porúsösszehúzó szerre szegezte.

Valamennyit a szemétkosárba dobta. Csak az arckrémet tartotta meg.

— Mindenféle történetekkel tömi a gyerek fejét — jegyezte meg. — Tessék felmenni a gyerekszobába, Philip úrfi, és megvárni, amíg hozom az ebédet.

Philip felment a lépcsőn a párnázott ajtóig. Mrs. Baines hangja olyan volt a fülének, mint az a bizonyos hang, melyet egy lidérces álmában hallott, mikor furcsa fény villódzott egy csészealjon, s a függönyök megmozdultak; átható volt és éles, tele rosszindulattal, hangosabb, mint ahogy általában az emberek beszélni szoktak.

— Beteggé teszel a szokásaiddal, Baines, elrontod azt a fiút. Ideje lenne dolgoznod valamit a ház körül... — De hogy mit felelt erre Baines, azt nem hallotta már. Kinyitotta a párnázott ajtót, s alulról, mint valami kis földi állat, rövid szürke flannelnadrágjában, a parkettára vetődő fénynyaládba lépett; a hallban csillogtak a tükrök, melyeket Mrs. Baines leporolt és ragyogóra fényesített.

Lent valami edény tört el, és Philip szomorúan mászta meg a gyerekszobába vezető lépcsőt. Sajnálta Baines; észébe jutott, milyen boldogan élhetnének együtt az üres házban, ha Mrs. Bainesnek el kellene mennie valahová. Nem volt kedve a matadorral játszani, vagy a kisvonatját és az ólomkatonáit elővenni; leült az asztalhoz, és állát kezére támasztotta; ilyen az élet; egyszerre váratlanul felelősséget érzett Baines iránt, mintha ő volna a ház gazdája, Baines öreg bútordarab, megérdemli, hogy gondot viseljenek rá. Nem sokat tehet érte; végül is elhatározta, hogy jól viseli magát.

Nem lepődött meg, amikor Mrs. Baines az ebédnél nyájasnak mutatkozott; megszokta már az efféle hirtelen változásokat. Most a „parancsol még egy adag húst, Philip úrfi?” és a „Philip úrfi, még egy keveset ebből a finom pudingból” volt a soron. Az a puding volt, amit szeretett, kirlálnópuding kitűnő habbal, de mégsem vett belőle még egyszer, mert ezt Mrs. Baines a saját győzelmének tekintette volna. Az a fajta nő volt, aki szerint minden igazságtalanságot valami finom étellel lehet jóténni.

Savanyú volt, de szeretett édes dolgokat készíteni; az embernek sohasem kellett a dzsem vagy a mazsola hiányára panaszkodni; maga is jól evett, finom porcukorral hintette meg a habot és a földieperdzsemet. Miközben a cukrot szórta, az alagsor ablakán beszüremlő fény láthatóvá tette a fakó haja körül lebegő porszemeket, Baines eközben némán a tányérja fölé görnyedt.

Philip ismét valami felelősséget érzett. Baines rászolgált erre, Baines kiábrándult: minden el volt rontva. A kiábrándulás azok közé az érzések közé tartozott, melyeket Philip meg tudott osztani vele; bár semmit sem tudott még a szerelemről, féltékenységről, vagy bármilyen más szenvedélyről, mégis jobban meg tudta érteni ezt a szomorúságot, mint akárcsi más,

tudta, mit jelent, ha valami, amit remél az ember, nem történik meg, vagy amit megígértek, nem teljesítik, s ami izgató, unalmasra fordul.

— Baines — szólalt meg —, elvinne sétálni engem ma délután?

— Nem — mondta Mrs. Baines —, nem. Azt nem teheti. Egyáltalán nem, amíg az ezüstöt meg nem tisztította.

— Erre teljes két hetünk van — felelte Baines.

— Előbb a munka, azután a szórakozás! — Mrs. Baines még egy kis habot vett ki magának.

Baines hirtelen letette kanalát és villáját, majd eltolta magától a tányért.

— A fene egye meg — mondta.

— Nyugalom — szölt Mrs. Baines halkan —, nyugalom. Nehogy még valamit eltörj, Baines, és nem akarom, hogy káromkodj a gyerek előtt. Philip úrfi, ha befejezte, elmehet. — Leszedte a maradék habot a pudingról.

— Sétálni szeretnék menni — mondta Philip.

— Most felmegy és lepihen...

— Sétálni akarok.

— Philip úrfi — mondta Mrs. Baines. A hab egy részét tányérján hagyva, felkelt az asztaltól; soványan, fenyegetően és porosan közeledett feléje az alagsori szobában. — Philip úrfi, tegyen úgy, ahogy mondtam. — Megfogta a fiú karját, és kissé megszorította, szemében örömtelen szenvedély villant, közben a gépírónök lába a feje felett visszasétált a Victorián levő irodák felé; az ebédszünetnek vége volt.

— Miért nem mehetek sétálni? — Ellenállása azonban már gyengülni kezdett; félt, és szégyellte magát, amiért fél. Ez volt az élet; nem tudta megérteni, miféle indulat feszül az alagsori szobában. A papírkosár mellett, a sarokba söpörve, kis halom üvegcserepet látott. Segélykérően Bainesre nézett, de szemében csak gyűlöletet vett észre; bánatos, reménytelen, rács mögé zárt gyűlöletet.

— Miért nem mehetek? — ismételte.

— Philip úrfi — mondta újra Mrs. Baines —, azt kell tennie, amit mondtam. Ne higgye, hogy azért, mert az édesapja elment, nincs senki, aki...

— Azt nem meri megtenni — kiáltotta Philip, de Baines halk megjegyzése visszahökkenette.

— Olyasmi nincs, amit ő nem merne megtenni.

— Gyűlölöm magát! — mondta Philip Mrs. Bainesnek. Kitépte magát a kezéből és az ajtó felé szaladt, de az asszony előbb odaért, mint ő; öreg volt ugyan, de fűrgé volt még.

— Philip úrfi — mondta —, most bocsánatot fog kérni tőlem. — Az ajtó előtt állt, és remegett a felindulástól. — Mit szólna az édesapja, ha megtudná, mit mondott nekem?

Kezét, amely az állandóan használt szódától száraz és fehér volt, s melynek körmei egészen a húsig le voltak vágva, feléje nyújtotta, de Philip hátrálni kezdett, s úgy helyezkedett, hogy az asztal közéjük kerüljön; ekkor a fiú nagy meglepetésére váratlanul elmosolyodott, egyszerre ugyanolyan hízelgő lett, mint amilyen fenyegető volt az előbb. — No gyerünk, Philip úrfi — szölt éneklő hangon —, úgy látom, sok dolga lesz a kezemnek, amíg az édesapja és az édesanyja visszatérnek.

Az ajtót közben őrizetlenül hagyta, s mikor Philip kiszökve, elhaladt mellette, játékosan feléje csapott. — Épp elég dolgom van ma még, sem hogy magával vesződhetnék. A székeknek még a felét sem takartam le. — A gondolatra, hogy ismét Mrs. Baines járkál majd ide-oda a szobákban, és védőhuzatokkal teríti le a heverőket, hirtelen éppen a ház felső része

vált a legelviselhetlenebbé Philip számára. Így még a sapkájáért sem ugrott fel az emeletre, hanem a fényben fürdő hallon át egyenesen az utcára ment; bárhogyan nézte is a dolgokat, ismét érezte, hogy ez az élet, amelynek kellős közepébe került.

II.

A kirakásban selyempapírra rakott, rózsaszín cukorral bevont sütemény, sonka, egy fémtálcán mályvaszínű kolbász és az üvegtáblához tapadt, kis torpedóként tovasikló darazsak vonták magukra Philip figyelmét. Lába elfáradt már; nem mert átmenni az úttesten, ezért csak az egyik, majd a másik irányban sétált. Majdnem otthon volt már, a sarok az utca végét jelentette; ez már a Pimlico kopott előőrse volt. Az édességet nézve. Philip orrával összemasztalta az üvegtáblát, majd a sütemény és a sonka között a helyiségbe kémelve, egy egészen más Bainest pillantott meg. Csak nehezen ismerte fel kissé düllelt szemét és kopasz homlokát. Egy boldog, merész, kalózkodó Baines volt ez, aki közről nézve egyben kétségbeesett Baines is volt.

A lányt Philip még sohasem látta. Eszébe jutott, hogy van Bainesnek egy unokahúga, és azt hitte, ez lehet az. Vézna volt és kissé elcsigázott, fehér esőkabátot viselt; Philipnek semmit sem jelentett; olyan világhoz tartozott, amelyről ő semmit sem tudott. Nem tudott meséket szöni köréje, mint a viharvert Sir Hubert Reed államtitkár vagy Mrs. Wince-Dudley köré, aki zöld esernyőjével és hatalmas fekete kékításkájával minden évben egyszer eljött hozzájuk a suffolki Penstanleyből, vagy akár azoknak a háznak belső cselédei köré, ahová teázni és játszani járt. Ez a lány, gondolta, sem a Sellőben szereplő hableányokhoz nem tartozik, sem Emil kalandjaihoz. Ott ült a helyiségben a rózsaszín cukorbevonatú sütemény mellett, és a félig üres púderesdobozokat nézte, amelyeket Baines az asztal márványlapjára tett ki eléje.

Baines eközben sürgetett, remélt, esdekelt, követelődött, a lány pedig a porcelántégelyekre bámult és sírt. Baines az asztal felett odanyújtotta zsebkendőjét, de a lány nem akarta szemét megtörölni, csak a tenyerébe szorítva gyűrögette, arcán meg leperegtek a könnyek; egyáltalán semmit sem akart, beszélni sem, csupán néma, kétségbeesett ellenállást tanúsítani aziránt, amitől félt, de kívánt, s amit semmiáron sem akart teljesíteni. Két szándék küzdött ott egymást szeretve a teáscsészék fölött, amikor Philip, túl a sonkán és a darazsakon, a poros kirakattüveg mögött, a vihar baljós előjeleként megjelent.

Kíváncsi volt, nem értette, mi történik tulajdonképpen, és tudni szeretne volna. Elment a kirakattól, és megállt a nyitott ajtóban, hogy jobban lásson, bár itt sokkal kevésbé volt biztonságban, mint előbb; más emberek élete először érintette igazán, szorította össze és formálta át. Ez a jelenet sohasem tűnt el többé az emlékezetéből. Egy hét alatt elfeledhette volna, de ez határozta meg egész életmenetét, hosszú életének ridegségét; halála pillanatában is ezt kérdezte: Ki ez a lány?

Baines lett a győztes: hetyke volt és szemtelen, a lány pedig boldog. Megtörölte az arcát, és kinyitott egy púderesdobozt, ujjaiak találkoztak az asztalon. Philipnek eszébe jutott, hogy utánozza Mrs. Baines hangját, és harsány „Baines”-t kiáltson feléjük az ajtóból.

Ez szinte összeaszalta őket; másképp ezt nem lehet leírni; kisebbekké váltak, sem boldogok, sem bátrak nem voltak többé. Hangját elsőnek Baines ismerte fel, de ez nem állította helyre a dolgokat. A délután minden ízét elvesztette; semmi sem hozhatta rendbe többé, Philip megjijedt.

— Nem így akartam, én csak... — azt akarta mondani, hogy ő szereti Bainest, és csupán nevetni kívánt Mrs. Bainesen. De aztán felfedezte, hogy Mrs. Bainesen nem lehet nevetni. Ő nem Sir Hubert Reed, aki acél tollhegyeket használ és tolltörlőt hord a zsebében, nem is Mrs. Wince-Dudley; Mrs. Baines maga a sötétség, amikor az éjjeli lámpa kialszik, olyan, akár a fagyos rögök, melyeket egyszer a temetőben látott, mikor valaki megjegyezte: „Ide villamos fűró kellene”; ő az, akitől elhervadnak a virágok, és aki egy penstanley-i kis szoba fülledt szagára emlékezteti. Semmi nevetnivaló sincs rajta. El kell tűrni, ha jelen van, és el kell fedlenni, amint eltávozik, el kell nyomni a képét, le kell taszítani a mélységbe.

Baines megszólalt:

— Ez csak Phil — mondta, intett feléje, s egy rózsaszín süteményt adott neki, amit a lány meghagyott; de a délután darabokra tört már, olyannak érezte torkában a süteményt, mintha száraz kenyér lett volna. A lány egyszerre ott hagyta őket, még a púdert is elfelejtette magával vinni; fehér köpenyében nekik hátat fordítva, kis tömpe jégcsapként állt az ajtóban, azután beleveszett a délutánba.

— Ki ez a lány? — kérdezte Philip. — Ez az unokahúga?

— Igen, persze — felelte Baines —, ő az, az unokahúgom — és leöntötte az utolsó pár csepp vizet a teáskannában levő fekete levélkékről.

— Ihatnánk még egy csészével — mondta.

— Egy csészével, amely felvidít — szólt Philip kedvetlenül, miközben a teáskanna csövén kiömlő sötét folyadékot figyelte.

— Akarsz egy pohár gyömbérsört, Phil?

— Bocsásson meg! Bocsásson meg, Baines!

— Nem a te hibád, Phil. Igaz, először valóban nem gondoltam, hogy te vagy, azt hittem ő az. Mindenhová odadugja az orrát. — Csészéjéből két tealevelet halászott ki, a keze fejére tette őket, az egyik vékony, puha levélke volt, a másik egy darabka keményebb szár. Dobolni kezdett a kezével. — Hétfő — mondta, s a szár elvált a levéltől —, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap — de a levél nem akart megmozdulni, तो maradt, ahol volt. rászáradva az ütögető kéz hátára, olyan ellenállást tanúsítva, amit nem feltételezett volna róla az ember. — A keményebbök nyerte a versenyt — mondta Baines.

Felkelt, kifizette a számlát, azután kimentek az utcára. Baines szólalt meg ismét. — Nem akarom azt kérni, hogy olvassmit mondj, ami nem igaz, de nem szükséges megemlíteni Mrs. Baines előtt, hogy itt találtál minket.

— Természetesen nem — mondta Philip, felcsippentve egy keveset Sir Hubert Red modorából —, megértem magát, Baines. — De valójában nem értette a dolgot; idegen emberek titkainak sötétsége fogta körül.

— Butaság volt — folytatta Baines. — Ilyen közel a házhoz, de nem sok időm volt a gondolkodásra. Látnom kellett.

— Természetesen, Baines.

— Nincs sok veszteni való időm — beszélt tovább Baines. — Nem vagyok már fiatal. Látnom kellett, hogy semmi baja sincs.

— Természetesen látnia kellett, Baines.

— Mrs. Baines kiszedi belőled, ha tudja.

— Megbízhat bennem, Baines — mondta Philip száraz, fontoskodó Reed-hangon, majd hozzátette: — Vigyázzon, az ablakon át figyel bennünket. — Az asszony valóban ott volt, a csipkefüggöny mögül nézett fel rájuk elgondolkozva az alagsori szobából. — Be kell mennünk, Baines? — kérdezte Philip, gyomrában súlyos hidegség feküdt, mintha túl sok pudingot evett volna; megragadta Baines karját.

— Óvatosan — mondta Baines halkán —, óvatosan.

— De hát muszáj már bemennünk, Baines? Korán van még. Vigyen el sétálni a parkba!

— Inkább ne.

— De én félek, Baines.

— Semmi okod sincs rá — mondta Baines. — Téged senki sem fog bántani. Szaladj fel, egyenesen a gyerekszobába. Én majd a másik bejáraton megyek be, és beszélek Mrs. Bainessel. — De azért habozva állt a legfelső kőlépcsőn, s úgy tett, mintha nem látná a feleségét, aki a függöny mögött leskelődött. — Az első ajtón, Phil, és rögtön fel a lépcsőn.

Philip nem időzött a hallban, meg-megcsúsztatva a parkettán, melyet Mrs. Baines fényesített ki, a lépcsőhöz szaladt. A szalon nyitott ajtaján bepillantva, látta a védőhuzattal ellátott székeket; még a kandalló párkányán álló óra is le volt takarva, akár valami madárkalitka: mikor elhaladt mellette, éppen a pontos időt ütötte, letompított hangon, titokzatosan, a porfogó alatt. A gyerekszoba asztalára készítve megtalálta a vacsoráját: egy pohár tejet, egy szelet vajas kenyeret, egy darab édes piskótát és egy kevés királynőpudingot hab nélkül. Étvágya nem volt; fülét hegyezte, nem hall-e olyan hangokat, melyekből Mrs. Baines jövetelére következtethetne, de az alagsor megőrizte titkait; a zöld, párnázott ajtó elzárta előle azt a világot. Megitta a tejet, és megette a piskótát, de a többihez nem nyúlt; rögtön ezután meghallotta Mrs. Baines lépteit a lépcsőn; az asszony, mint a jó alkalmazottnak illik, halkán járt; határozott nő volt, pontosan lépkedett.

De nem volt haragos, amikor belépett; mikor a gyerekszoba ajtaját kinyitotta, igyekezett megnyerő lenni.

— Jól esett a séta, Philip úrfi? — húzta le a redőnyöket, majd kiterítve a pizsamát, visszatért az asztalhoz, hogy a vacsora maradványait összeszedje. — Örülök, hogy Baines rátalált magára. Az édesanyjának nem tetszene, ha tudná, hogy egyedül volt kinn. — Szemügyre vette a tálcát. — Nem volt étvágya, Philip úrfi? Miért nem eszik még egy keveset ebből a finom pudingból? Hozok még egy kis dzsemet hozzá.

— Nem, nem, köszönöm, Mrs. Baines — mondta Philip.

— Többet kellene ennie — jegyezte meg Mrs. Baines. Akár egy kutyta, körülszaglászott a szobában. — Nem vett el véletlenül egy púderesdobozt a papírkosárból a konyhában, Philip úrfi?

— Nem — mondta Philip.

— Hát persze, hogy nem vette el. Éppen csak biztos akartam lenni benne. — Megsimogatta a fiú vállát, majd ujjai a kabát hajtókájára csúsztak; egy parányi rózsaszín cukormorzsát vett le onnan. — Ejnye, Philip úrfi — mondta —, hát ezért nem volt étvágya. Cukrászsüteményt vett magának. A zsebpénze bizony nem erre való.

— De nem vettem — szólt Philip. — Nem vettem.

— Ne hazudjon nekem, Philip úrfi. Én sem engedek meg többet magának, mint amennyit az édesapja megengedne.

— Nem vettem, nem vettem — tiltakozott Philip. — Ők adták nekem. Azaz, hogy Baines... —, de Mrs. Baines ekkor már lecsapott az „ők” szóra. Kezében volt, amit akart; ez kétségtelen volt, még ha nem is tudja az ember, mit is akar tulajdonképpen. Philip haragos lett, alávalónak és csalódottnak érezte magát, amiért nem őrizte meg Baines titkát. Bainesnek nem lett volna szabad megbíznia benne; tartsák meg a felnőttek a maguk titkait. Mrs. Baines azonban máris újabbakat bízott rá.

— Hadd csiklandozzam meg a tenyerét, hogy lássam, tud-e titkot tartani. — De a fiú háta mögé rejtette kezét; nem akarta, hogy megérintsék. — Maradjon köztünk. Philip úrfi, hogy mindent tudok róluk. Úgy hiszem, egy lánnyal volt teázni — mondta elgondolkozva.

— De hát miért ne lehetett volna? — kérdezte Philip, s ránehezedett a lelkére a Bainesért való felelősség; a gondolat pedig, hogy az asszony titkát kell megőriznie, amikor Bainesét sem volt képes megtartani, arra készítette, hogy alávalónak tartsa magát, és becstelennek érezze az életet. — Szép lány volt.

— Szép volt; no persze, hogy szép, ugye? — mondta Mrs. Baines olyan keserű hangon, amelyhez Philip nem volt hozzászokva.

— És az unokahúga volt.

— Tehát ezt mondta — szólt Mrs. Baines tompán, mint ahogy az óra ütött előbb a porfogó alatt. Azután megpróbált úgy tenni, mintha tréfálkozna. — A vén gazember. Ne mondja meg neki, hogy tudok erről, Philip úrfi. — Néma csendben állt az asztal és az ajtó között, feszülten gondolkozott, tervezett valamit. — Ígérje meg, hogy nem szól neki erről. Megveszem magának azt a matadort, amit már régen szeretett volna, Philip úrfi...

Philip hátat fordított neki; nem akart ígéretet tenni, de azért elárulni sem akarta. Nem akart törődni a titkaikkal, a felelősséggel, amellyel megterhelték. Arra vágyott csupán, hogy elfelejtse az egészet. Túlságosan is nagy adagot kapott ma az életből, semhogy meg tudta volna emésztetni, ezért félt.

— Nagy, kettes számú matadort veszek magának, Philip úrfi. — Matadorját sohasem nyitotta ki többet, nem is épített többé semmit sem, nem alkotott soha semmit, úgy halt meg öreg dilettánsként hatvan évvel később, anélkül, hogy bármit is felmutathatott volna, azon kívül, hogy megőrizte emlékezetében Mrs. Baines epés hangját, amint jó éjszakát kíván, és halk, határozott lépteinek nesztét, ahogy lefelé halad a lépcsőn az alagsorba, egyre lejjebb, egyre lejjebb...

III.

A napfény beözönlött a függönyök között a szobába, és Baines ütemesen dobolt egy vizeskannán.

— Éljen, éljen! — kiáltotta. Az ágy végére ült, majd így folytatta: — Közhírré tétetik, hogy Mrs. Bainesnek váratlanul el kellett utaznia. Az anyja haldoklik. Holnapig nem tér vissza.

— Miért ébresztett fel ilyen korán? — kérdezte Philip. Szorongva figyelte Bainest; semmibe sem akart belekeveredni többé; a tegnapi leckét jól megtanulta. Különbben sem illik egy Baines korában levő férfihoz, hogy ilyen vidám legyen. Ha a felnőttek ilyen gyerekesen viselkednek, könnyen az ő világukban találja magát az ember. Eppen elég volt abból, amit ma éjszaka álmódott: a sarkon egy boszorkány és egy férfi késsel a kezében. — Túl korán van még — panaszkodott, holott szerette Bainest, sőt arról sem tehetett, hogy örül Baines boldogságának. A félelem és az élet csábító vonzása között ingadozott.

— Ma görbe napot csinálunk — mondta Baines. — Most van a legalkalmasabb idő erre. — Széthúzta a függönyöket. — Egy kicsit ködös odakint. A macska egész éjszaka kint volt. Ott megy, körülszaglássza a világítóudvart. Az 59-esben még egyáltalán nem vitték be a tejet. Emma a gyékényszőnyegeket rázza ki a 63-asban. — Azután hozzátette: — Erre gondoltam a Parton is mindig: valaki kirázza a gyékényeket, és a macska hazatér. Most ismét ezt láthatom. Mintha még mindig Afrikában volnék. Az ember sokszor nem becsüli meg, amije van. Jó élet az, ha győzi erővel az ember. — Egy pennyt vett elő, és a mosdóra tette. — Ha felöltöztél,

Phil, leszaladsz a sarokra és veszel egy *Mail*-t az újságosbódéban. Én addig megfőzöm a kolbászt.

— A kolbászt?

— A kolbászt, bizony — mondta Baines. — Ma ünnepelünk. Kirúgunk a hámból. — Fáradhatatlan ünnepélyességgel szolgálta fel a reggelit, tréfákat sütött el, beszámíthatatlanul vidám és ideges volt. Nagy nap volt indulóban, amelyre régóta áhítozott; éveken át várakozott egy görbe napra, izzadt a Parton a nedves hőségben, ingeket váltott, láztól elgyengülve hevert a takarók alatt, verejtékben fürödve, s mindezt abban a reményben, hogy eljön ez a nagy nap, mikor a macska körülszimatolja a kissé ködös világítóudvart, és a 63-as lakásban kirázzák a gyékényszőnyegeket. A *Mailt* a kávéskannának támasztotta, és hangosan olvasta a címeket: — Cora Down negyedszer is férjhez ment. — Ekkor már jól szórakozott, de a nagy nap lényege nem ez volt. A nagy nap a parkban kezdődött el igazán, amikor a fasorban a lovasokat nézték, látták Sir Arthur Stillwatert a korlát mögött elhaladni (egyszer Bóban, Freetowntól északra, együtt ebédelt velünk, kormányzó volt ott akkoriban), azután a Corner House-ban ebédeltek, majd Philip kedvéért az állatkertbe mentek (bár, ami Bainest illeti, többre becsült volna egy pohár erős barna sört és néhány osztrigát a York bárban), később hosszú autóbuszút következett, hazafelé a nyári nap utolsó fényénél; a Green-Parkban kicsit sárgultak már a levelek, motorok zúgtak a Berkeley Streeten, miközben az alacsonyan járó nap fénye szelíden csillant meg az autók szélvédő üvegén. Baines senkit sem irigyelt ebben az órában, sem Cora Downt, sem Sir Arthur Stillwatert, s Lord Sandale-t sem, akit a had- és tengerészetügyi minisztériumból láttak kilépni és lefelé jönni a lépcsőn, majd ismét visszafordulni, hogy — mivel egyéb dolga úgysem volt — még egy újságot elolvasson. — Meg ne lássam még egyszer, hogy ahhoz a fekete fickóhoz nyúlsz!... -- Baines valaha kemény, férfihoz illő életet élt, s az autóbusz cmeletén mindenki a fülét hegyezte, amikor Philipnek erről mesélt.

— Lelőtte volna? — kérdezte Philip. Baines hátravetette fejét, igazított egyet félrecsapott, sötét színű, tiszteletet parancsoló kalapján; a busz közben megkerülte a tűzerek emlékművét.

— Nem gondoltam volna meg kétszer — mondta. — Lelőttem volna, mint egy kutyát — dicsekedett, miközben a meggörnyedt alak, a rohamsisak, a nehéz köpeny és a görcsösen szorongatott, lefelé fordított puská elmaradt mögöttük.

— Volt revolvere?

— Persze hogy volt — felelte Baines. — Éppen nekem ne lett volna rá szükségem, amikor minden rablónak volt?... — Ez az a Baines volt, akit Philip szeretett: nem az éneklő, gondtalan Baines, hanem Baines, a megbízható Baines, aki legény a gáton, s a maga férfias életét éli.

Autóbuszok tömege áramlott a Viktória pályaudvar felől, hogy mint egy ünnepélyesen szálló repülőgépraj, diadalmenetben kísérje haza Bainesest.

— Negyven fekete volt a kezem alatt. — Az alagsor bejárata közelében a nap megérdemelt jutalma várta: az esti szerelem.

— Az unokahúga — mondta Philip, felismerve a fehér köpenyt, bár a boldog, álmos tekintetű arc nem volt ismerős a szemében. Mint valami társasjátékban egy szerencsétlen szám, a lány megijesztette; majdnem elmondta Bainesnek, mit mondott Mrs. Baines, de nem akarta kedvét szegni, inkább hagyta, menjenek a dolgok a maguk útján.

— Ó, hát tényleg — mondta Baines. — Nem csodálkoznék, ha azért jött, hogy velünk vacsorázzon. — De mégis azt mondta, tréfálják meg, tegyenek úgy, mintha nem vennék észre, és surranjanak be a hátsó lépcsőn.

— No végre — mondta Baines —, itt vagyunk. — Megterítette az asztalt, kirakta rá a hideg kolbászt, egy palack közönséges sört, egy palack gyömbérsört és egy kancsó burgundit. — Mindenkinék a maga italát! — mondta — Szaladj fel, Phil, nézd meg, jött-e posta.

Philip nem szerette az üres, homályba borult házat, ha nem égtek a lámpák. Sietett. Minél előbb vissza akart térni Baineshez. A hall csendben, árnyakba merülve vette körül, s olyasmit is láttatott vele, amit nem akart látni. Néhány levél zizegve a földre esett és valaki kopogott. — A köztársaság nevében nyissák ki! — Az elítélteket szállító kordé továbbgördült, s egy fej a véres kosárba hullott. Kopp, kopp, a postás lépései lassan eltávolodtak. Philip összeszedte a leveleket. Az aiton lévő rés úgy ragyogott, mint egy ékszerész kirakatának rácsozata. Emlékezett, hogy egyszer egy rendőr bekémlelt a rácok között. — Mit csinál? — kérdezte akkor a nevelőnőjétől, s amikor az így válaszolt: „Megrézi, rendben van-e minden”, agya rögtön megtelt képzetekkel, melyek arra utaltak, hogy a dolgok nemcsak rendben lehetnek. A párnázott ajtóhoz szaladt. azután lement a lépcsőn. A lány már ott volt, s Baines csókokkal borította el. Elálló lélegzettel a konyhaszekrényhez támaszkodott. — Ez itt Emmy. Phil — szólt Baines.

— Itt egy levél a maga számára, Baines.

— Emmy — mondta Baines —, ez *tőle* való. — De nem akarta felnyitni. — Fogadni mernék, hogy visszajön.

— Mindenesetre vacsorázzunk — szólt Emmy. — Azt nem zavarhatja meg.

— Te nem ismered azt az asszonyt — mondta Baines. — Tőle semmi sincs biztonságban. A fenébe is — tette hozzá —, valaha férfi voltam... — és felnyitotta a levelet.

— Ehetek? — kérdezte Philip, de Baines nem hallotta; hallgatásával és elmerültségével azt a fontosságot példázta, amit a felnőttek tulajdonítanak az írott szónak: le kell írnod a köszönő szavakat, s nem megvárni az alkalmat, amíg élőszóval mondhatod el őket — mintha levélben nem lehetne hazudni. De Philip nagyon jól tudta, mi az igazság: mivel egyszer köszönetet mondott levélben Alice néniének egy neki küldött babáért, amit nem tartott a korához illőnek. Levélben nagyon is szépen lehet hazudni, csak hogy ez tartósabbá teszi a hazugságot; nyilvánvalóbbá lesz a szemedben; jelentősebbé válik az élő szónál.

— Nem jön vissza egészen holnap estig — mondta Baines. Felbonította a palackokat, helvükre állította a székeket, és a konyhaszekrénynek szorítva ismét csókolni kezdte Emmét.

— Nem kellene — tiltakozott Emmy — itt a gyerek előtt.

— Tanulnia kell — mondta Baines —, akárcsak valamennyiünknek — és három darab kolbászt nvújtott Philipnek. Magának csak egyet vett: azt mondta, nem éhes, de amikor Emmy kijelentette, hogy neki sincs étvágya, a lány háta mögé állt, és úgy kényszerítette, hogy egyen. Félénk és faragatlan volt iránta egyszerre; burgundival itatta, mert, mint mondta, erősödni kell: semmiféle ellenkezést nem vett figyelembe, de mikor hozzáért, kézmozdulata fúrge is volt meg esetén, mintha félne, hogy valami törékeny tárgyat tesz tönkre, és nem tudná, hogyan is kezeljen ilyen kéynes holmit.

— No ugye, hogy jobb ez, mint a tej és a piskóta?

— Igen — válaszolt Philip, de közben ijedt volt. félt Baines és félt önmaga miatt is. Nem tehetett róla, de minden falat kolbász, minden korty gyömbérsör után szerette volna tudni, mit szólna Mrs. Baines, ha tudna erről a vacsoráról: nem tudta elképzelni: volt valami olyan mélység Mrs. Baines keserűségében és gyűlöletében, amit nem is lehetett szavakkal ki-

fejezni. Igaz, Baines azt mondta: „Nem jön vissza holnap estig”, de valahogy úgy érzi az ember, egyáltalán el sem ment igazán: velük van itt az alagsorban, arra készteni őket, hogy egyre többet igyanak és mind hangosabban beszéljenek, s az alkalmas időpontot várja, hogy kimondja az utolsó szót. Baines nem volt igazán boldog, csupán közelről szemlélte a boldogságot ahelyett, hogy távolról nézte volna.

— Nem — mondta —, holnap estig nem tér vissza. — Tekintetét nem tudta elfordítani a boldogságról, játszott vele, mint ahogy bárki más is tette volna, arccal a Part felé fordult, mintha így kérne bocsánatot a szemérmességéért; ha fiatalságát Londonban tölti, nem lett volna annyira ügyetlen, valahányszor gyengédnek kellett mutatkoznia. — Ha mindig te lennél itt, Emmy — szólta a fehér konyhaszekrényre és a tisztára súrolt székekre pillantva —, akkor mindez otthonra hasonlítana. — A szoba nem volt már olyan rideg, mint azelőtt, a sarkokban egy kevés por gyűlt össze, az ezüstnek még egy utolsó fényesítésre volt szüksége, s a reggeli újság rendetlenül hevert egy széken. — Jobb lenne, ha ágyba mennél, Philip, hosszú volt a nap.

Nem hagyták egyedül felbotorkálni a sötét, szemfedőkkel borított házbán; vele mentek, világot gyújtottak, egymás kezét fogták még a villanykapcsolókon is; emeletről emeletre haladva szorították vissza az éjszakát. halkán beszéltek a letakart székek között; nézték, amint levetkőzik, nem kényszerítették, hogy megmosdjon, vagy fogat mosson, látták ágyba bújni, meggyújtották az éjjeli lámpát, és félig nyitva hagyták az ajtót. Philip még hallotta hangjukat a lépcső felől, barátságosan beszélgettek, mint a vendégek, mikor esti fogadások után lefelé mennek a hall irányába, hogy aztán jó éjszakát kívánjanak. Mintha ide tartoztak volna; bárhová mentek. otthonos légkört teremtettek. Hallotta, amint egy ajtó nyílik és egy óra üt, még sokáig hallotta a hangjukat, úgyhogy tudta, mincsenek tőle messze és biztonságban érezte magát. Beszédjük nem fokozatosan halkult el, hanem egyszerre végleg elmaradt; Philip biztos lehetett, hogy még mindig valahol tőle nem messze vannak, csendben együtt a sok üres szoba valamelyikében, lassan elálmosodva, ugyanúgy, ahogyan ő elálmosodik e hosszú nap után.

Alig volt ideje halkán felsóhajtani az elégedettségtől, mert talán ez volt az élet, és máris az álom elkerülhetetlen rémei vették körül: háromszínű sapkás férfi dörömbölt a király szobája ajtaján; véres fej hevert egy kosárban a konyhaasztalon, s a szibériai farkasok egyre közelebb lopakodtak. Érezte, hogy keze-lába össze van kötözve, és képtelen megmozdulni, a farkasok körülötte ugráltak, és nehéz lélegzéssel lélegeztek; kinyitotta szemét, és Mrs. Baines állt előtte, szürke, kuszált haját fonatokban csavarta a feje köré, és fekete kalapját félreccsapva viselte. Egy kihulló hajtű a párnájára esett, s valami penészes szál az ajkához ért. — Hol vannak — kérdezte suttogva. — Hol vannak?

IV.

Philip rémülten nézte. Mrs. Baines alig kapott levegőt, mintha a bő bútorhuzatok alá pillantva, az összes üres szobákat átkutatta volna már.

Zilált szürke hajával, nyakig begombolt fekete ruhájában, kezén fekete pamutkesztyűvel, annyira hasonlított álmai boszorkányára, hogy Philip nem mert megszólalni. Leheletének áporodott szaga volt.

— A lány itt van — mondta Mrs. Baines —, nem tagadhatja, hogy itt van. — Arcán egyidejűleg mutatkoztak a kegyetlenség és a gyötrellem jelei, „meg akarta mutatni nekik”, de közben egész idő alatt szenvedett. Jót tett volna neki, ha sikolt egyet, de mégsem merte megtenni: ez figyel-

meztetné őket. Hízelegve újra visszament az ágyhoz, amelyben Philip dermedten feküdt a hátán, és úgy suttozta: — Nem feledkeztem meg a matadorról. Holnap meg fogja kapni, Philip úrfi. Együtt őrizzük a titkainkat, ugye, együtt őrizzük? Csak mondja meg hamar, hol vannak.

Philip képtelen volt beszélni. A félelem olyan szilárdan tartotta markában, akár a lidércnyomás. Az asszony tovább biztatta:

— Mondja meg Mrs. Bainesnek, Philip úrfi. Ugye, szereti Mrs. Baines. Ugye, szereti? — Ez már túl sok volt; beszélni nem tudott, de rémületen tagadásra nyitotta száját, el akart húzódni az asszony poros képétől.

De, Mrs. Baines közelebb húzódva, tovább suttozott:

— Ilyen csalást! Meg fogom mondani az édesapjának. Majd számolok magával is, ha megtaláltam őket. Ezért meg fog lakolni; meglátja még, hogy meglakol ezért! — Azután hirtelen elhallgatott, hallgatózott. Lába alatt megreccsent egy padlódeszka, majd egy perc múlva, miközben a fiú ágya mellett fülelt, hallhatóvá vált a másik kettő suttozása, akik a nagy nap után boldogok és álmosak voltak. Az éjjeli lámpa a tükör mellett állt, s Mrs. Baines elképedve szemlélhette a maga tükörképét, elgyötört-ség és kegyetlenség remegett feléje, öregség, por és reménytelenség. Könnyek nélkül zokogott, száraz hangon, lélegzet nélkül; de kíméletlenségében volt valami büszkeség, s ez cselekvésre készítette; legértékesebb tulajdonsága volt ez, enélkül csupán szánalmas lett volna. Lábujjhegyen ment ki az ajtón, a helyes utat ösztönösen megérezve jutott a lépcsőfordulóhoz, s ment le a lépcsőn olyan halkán, hogy a csukott ajtó mögül senki sem hallhatta meg. Azután ismét teljes lett a csend; Philip megmozdulhatott; felhúzta térdeit és felült az ágyában; szeretett volna meghalni. Nem igazság, hogy a falak ismét elzárják az ő világát a felnőttekétől; de ezúttal volt valami, ami rosszabb volt, mint mikor a felnőttek kizárták örömeikből; valami szenvedély mozgott a házban, amit felismert, de nem tudott megérteni.

Nem volt szép tőle, amit tett, de hát Bainesnek köszönhetett mindent: az állatkertet, a gyömbérsört, az autóbuzsutat hazafelé. Még a vacsora is az ő összetartásukra épült. De félt; valami olyasmivel került szembe, amivel még csak álmaiban találkozott, a véres fejjel, a farkasokkal, a kopogással. kopp, kopp, kopp. Egész kíméletlenségével reázuhan az élet: nem hibázatható, ha a következő hatvan évben nem mert szembenézni vele. Felkelt az ágyból, szokásból gondosan felhúzta házcipőjét, és az ajtóhoz osont; a lépcsőfordulónál nem volt teljesen sötét, mert a függönyöket a tisztítóba vitték, és a magas ablakokon át fény szűrődött be az utcáról. Mrs. Baines keze az üvegajtó kilincsen volt, óvatosan nyomta le; Philip kiáltozni kezdett: — Baines, Baines! . . .

Mrs. Baines megfordult és meglátta, amint pizsamájában a korlát mellett áll; a fiú védtelen volt, még Bainesnél is védtelenebb, gyűlölete újra felvitte az asszonyt a lépcsőn. A lidérc ismét Philipre vetette magát. nem tudott megmozdulni, minden bátorsága örökre elhagyta; soha többé nem volt elég ideje összeszedni, hiábaválóak voltak később a fokozatos megkeményedés évei; még kiáltani sem tudott.

De az első kiáltás kicsalta Bainest az egyik vendégszoba ajtaján, s mozgása gyorsabb volt, mint Mrs. Bainesé. Az asszony nem érhetett fel a lépcsőn, amikor a férfi már derékon ragadta. Mrs. Baines fekete pamut-kesztyűs kezével férje arcát ütötte, az pedig a kezébe harapott. A komornyiknak nem volt ideje a gondolkodásra, vadul küzdött, mintha nem is ő volna, az asszony pedig tudatos gyűlölettel védekezett. Valamennyiüket tisztességre akarta tanítani, s nem ügyelt arra, kinél kezdi el; de az idő nő képe, amit az imént a tükörben látott, mellette volt, s azt sugalmazta, hogy méltóságteljesen kell viselkednie, nem olyan fiatal már, hogy le-

mondhasson a büszkeségéről, ütheti férje arcát, de harapnia mégsem lehet, taszigálhatja, de rúgnia nem szabad.

Kora és az, hogy semmit sem remélhetett már, hátrányt jelentett számára. Vonagló, fekete ruhás tömegként repült át a lépcsőkorlát felett és zuhant le a hallba; úgy feküdt ott a bejárati ajtó előtt, mint egy zsák szén, amely arra vár, hogy a pincébe vigyék. Philip látta, és látta Emmy is, aki mintha túlságosan fáradt lett volna ahhoz, hogy továbbra is álljon, leült a vendégszoba küszöbére, és úgy nézett tágra meredt szemmel. Baines lassan lement a hallba.

Philipnek nem volt nehéz megszöknie; róla teljesen megfeledkeztek; hátul a cselédlépcsőn ment le, mert Mrs. Baines a hallban feküdt; nem tudta, mit csinál, míg ott fekszik, de félt tőle, mint az ijesztő képektől egy könyvben, amelyet senki sem olvasott fel neki; az érthetetlen dolgok megremítették. A ház mindenestől a felnőttek világává vált; a gyerekszobában sem lehetett biztonságban; a felcsapó szenvedélyek hullámai azt is elöntötték. Egyetlen dolgot tehetett csupán, hogy távozzon a hátsó lépcsőn és a világítóudvaron át, s ne is térjen vissza soha többé. A hideg, az élelem kérdése, a hálólhely egyáltalán nem számított, ebben az órában tökéletesen lehetségesnek tetszett Philip szemében, hogy mindörökké elszökjön az emberek elől.

Pizsamában és papucsban volt, mikor az utcasarokra ért, de senki sem látta. A városnegyednek az az órája volt ez, amikor az emberek vagy a színházban, vagy otthon vannak. A rácsos vaskerítésen át bemászott a kis kertbe: a platánfák följe terjesztették nagy, sápadt tenyereiket, s elzárták előle az eget. Olyan volt ez, mintha egy végtelen őserdőbe bujdosott volna el. Egy fatörzs mögé kuporodott, s a farkasok visszahúzódtak; úgy hitte, hogy itt a kis vaspad és a fa között senki sem találhat rá többé. A keserűvé vált boldogság és az önmaga iránt érzett szánalom sírni kényszerítették; elhagyottnak érezte magát; senkinek sem őrzi többé a titkát, egyszer s mindenkorra leszámol minden felelőséggel. Tartsák meg a felnőttek a maguk titkait, ő pedig megőrzi a magáét, itt a kis kertben, biztonságban, egy kis világban a platánok között. „Júdás elromlott gyerekkora miatt árulta el Krisztust”, szinte látjuk, amint a kis, önmagából kikelt arc az idők során mélységesen önzővé keményedik.

Hirtelen kinyílt a 48-as számú ajtó, és Baines először az egyik, azután a másik irányba nézett, majd kezével jelt adott, s kilépett Emmy; mintha egy vonat indulásának pillanatában lettek volna, amikor annyi idejük sem volt már, hogy elbúcsúzzanak egymástól; gyorsan eltűnt a lány, akár egy arc a vonatablakban, amely elsuhan a peron előtt, sápadtan, kétségbeesetten s mégis úgy, mintha nem akarna elmenni. Baines ismét bement, és becsukta az ajtót; az alagsorban égett a villany, s a sarkot egy rendőr járta körül, itt-ott bekémlelt az alagsori lakásokba. A függönyök mögül kiszűrődő fényekből tudhatta, melyik család van otthon ebben az időben:

Philip körülmélt a kertben; ez nem sok időt vett igénybe, a bokrokkal és platánokkal beültetett terület mindössze húsz négyzetyardnyi volt, két vaspad, egy kavicsos ösvény, mindkét végén egy-egy lelakatolt kapu és a száraz levelek zizegése. De nem tudott itt maradni: valami motoszkált a bokrok között, s izzó szempár meredt rá a sűrűből, akár egy szibériai farkas; arra gondolt, milyen szörnyű lenne, ha Mrs. Baines rátalálna. Még talán annyi ideje sem lesz, hogy átmásszon a rácskerítésen; hátulról fogja megragadni...

Elhagyta a teret az ódivatú utcasarokkal, s aztán hirtelen a *fish and chips*-t* áruló kis csapszékek, mindenféle apró holmit árusító boltok, szállást kínáló penziók és piszkos szállodák nyitott kapui között találta magát.

* Angol népi eledel: zsírban sült hal- és burgonyaszeletek. (A ford. megj.).

Itt elég sok ember volt, mert a kocsmák még nyitva voltak; egy zilált hajú nő, aki csomagot vitt, átkiáltott hozzá a másik oldalról, s egy mozi ajtónállója feltartóztatta volna, ha át nem vág az úttesten. Egyre messzebb ment; úgy találta, hogy itt sokkal tökéletesebben elrejtőzhet, mint amott a platánok között. A tér könyékén még az a veszély fenyegette, hogy megállítják és visszaviszik: ott még nyilvánvaló volt, hová tartozik, de amiint egyre messzebb került, fokozatosan elvesztette hovatartozásának jegyeit. Meleg éjszaka volt: ebben a szabados városrészben bármelyik gyerek kiszökhetett az ágyból. De még a felnőtteknél is bizonyos cinkos elnézéssel találkozott; akár egy szomszédgyerek is lehetett volna, nem szólították meg, ők is voltak valaha fiatalok. A poros, s a közelben elhaladó, szikraesőt hullató vonatoktól kormos járdáról egy levált aszfaltdarabot vett fel. Egy gyerekcsapat sodorta magával, amely nevetve menekült, futva valaki vagy valami elől; egy sarok mögé viharzott velük, azután valami ragadós, elcsajtott gyümölcszel a kezében magára maradt.

Ennél jobban már nem is bujdoshatott volna el, de kitartása cserben hagyta. Először attól félt, feltartóztatja valaki, de egy óra múlva már ebben reménykedett. A visszavezető utat nem tudta megtalálni, de különben is félt volna egyedül hazatérni; Mrs. Bainestől félt, jobban, mint eddig bármikor. Igaz, Baines a barátja volt, de közben valami olyasmi történt, ami minden hatalmat Mrs. Baines kezébe adott. Hogy a figyelmet magára vonja, lassan, csellengve kezdett járni, de senki sem vette észre. A kapulepcsőknél a családok most fejezték be az utolsó lélegzetvételnél beszégetést, kirakták a szemetesládákat, Philip papucska káposztatorzsáktól lett nedves. A levegő hangokkal volt tele, de ő el volt vágva a világtól; ezek az emberek idegenek voltak és azok is maradtak a számára mindig; Mrs. Baines bélyegét viselték magukon, s ő mélyen gyökerező osztályöntudattal húzódott el tőlük. Félt a rendőroktól, de most szerette volna, ha hazavezeti valamelyik; egy rendőrrel szemben még Mrs. Baines sem tehetne semmit. Eloldalgott egy közlekedési rendőr mellett, de az túlságosan el volt foglalva, semhogy figyelmet fordíthatott volna rá. Philip a fal mellé ült és sirva fakadt.

Nem jutott eszébe, hogy ez a legegyszerűbb módja a dolognak: feladni minden harcot, elismerni a vereséget, és az emberek könyörületére várni... Ezt egyszerre hárman is ráparazolták, két asszony és egy uzorás. Egy másik rendőr is előkerült, fiatal ember, gyanakvó arccal. Úgy nézett, mint aki mindent megfigyel, és zsebkönyvébe jegyezve, levonja a megfelelő következtetéseket. Az egyik asszony felajánlotta Philipnek, hogy hazakiséri, de ő nem bízott benne: nem állhat helyt Mrs. Bainessel szemben, aki mozdulatlanul fekszik a hallban. Nem akarta megadnia címét, és kijelentette, hogy fél hazamenni. Tudta, mit akar, védelemre volt szüksége.

— Beviszem az őrszobára — mondta a rendőr, és ügyetlenül kézen fogva (nőtlen volt még, nem volt gyakorlata az ilyesmiben), befordult vele a sarkon, majd a kölépcsőkön felhaladva egy kis, kopár, túlfűtött szobába vezette, ahol az Igazságszolgáltatás várta.

V.

Az Igazságszolgáltatás magas, támla nélküli széken ült az íróasztalnál, és tömör bajuszt viselt; szívélyesen viselkedett, és hat gyereke volt (három közülük éppen olyan srác, mint te); Philip nem érdekeltte igazán, de úgy tett, mintha érdekelné, felírta címét, s egy rendőrt egy üveg tejért küldött. De a fiatal rendőrt komolyan érdekelt az ügy, jó szimatja volt.

— Bizonyára van telefon a házatokban — szolt az Igazságszolgáltatás.
— Felhívjuk őket, és megmondjuk, hogy biztonságban vagy. Hamar el-

jönnek érted. Mi a neved fiacskám?

— Philip...

— És a másik neved?

— Nincs másik nevem. — Nem akarta, hogy érte jöjjenek; azt akarta, hogy hazavigye valaki, aki hatni tud Mrs. Bainesre. A rendőr figyelte; figyelte, hogyan issza a tejet, s figyelte, hogyan bújik ki remegve a kérdések alól.

— Miért szöktél el hazulról? Csavarogni akartál, ugye?

— Nem tudom...

— Nem kellett volna ilyet tenned, kis komám. Gondold el, mennyire aggódnak a szüleid.

— Elutaztak.

— No és a nevelőnőd?

— Nincs nevelőnőm.

— Hát akkor ki törődik veled? — A kérdés az otthonára terelte Philip figyelmét. Maga előtt látta Mrs. Bainest, amint lefelé megy a lépcsőn, azután a fekete ruhatömeget látta a hallban feküdni. Sírni kezdett.

— Nonono — mondta az őrmester. Nem tudta, mitevő legyen; azt kívánta, bárcsak vele lenne a felesége; vagy akár egy rendőrnőnek is hasznát lehetne venni.

— Nem találja különösnek — szolt a rendőr —, hogy még senki sem kereste a gyereket?

— Bizonyára azt hiszik, hogy betakarva fekszik az ágyban.

— Megijedtél valamitől? — kérdezte a rendőr. — Mitől ijedtél meg?

— Nem tudom.

— Bántott valaki?

— Nem.

— Valami rosszat álmodhatott — mondta az őrmester. — Talán azt hitte, ég a ház. Tudom én, hogy van ez, hatot neveltem föl. Rose-nak rövidesen vissza kell érkeznie. Majd ő hazaviszi.

— Én magával akarok hazamenni — mondta Philip; megpróbált a rendőrré mosolyogni, de kísérlete ügyetlennek és sikertelennek bizonyult.

— Jobb lenne, ha én mennék — mondta a rendőr. — Talán történt ott valami.

— Ostobaság — válaszolta az őrmester. — Ez női munka. Ide tapintat kell. No, itt jön Rose. Húzza fel a harisnyáját, Rose! Szégyent hoz a rendőrségre. Van itt egy ügy a maga számára. — Rose becammogott; fekete pamutharisnyája a cipőjére lógott, nyers kalauznői modorban, rekedt, bárátságatlan hangon szólalt meg.

— Biztosan megint valami ringyók — mondta.

— Nem, ezt a fiatalembert kell hazakísérned. — A rendőrnő fontoskodva a gyerekre nézett.

— Én nem akarok vele menni — mondta Philip. Újra sírni kezdett — Én őt nem szeretem.

— Több női gyengédséget, Rose — szolt az őrmester. Íróasztalán felcsegett a telefon. Felemelte a kagylót. — Hogyan? Mi történt? — mondta. — Negyvennyolcas szám? Van orvosuk? — Kezével letakarta a telefonkagylót. — Nem kell csodálkozni, hogy a kis srác eltűnését nem jelentették — mondta. — Ehhez túlságosan el voltak foglalva. Szerencsétlenség történt. Egy asszony lezuhant az alagsorba vezető lépcsőn.

— Komoly? — kérdezte a rendőr. — Az őrmester csupán szájmozgásával jelzett valamit: ne ejtsük ki gyerek előtt azt a szót, hogy halál (ő ne tudta volna ezt? hat gyereke volt), hallassunk valami torokhangot, vágjunk fintort, s inkább valami bonyolult jelrendszerrel közöljük ezt a szót, hiszen végül is csak őt betűből áll.

— Ezek után mégiscsak jobb lesz, ha maga megy — mondta —, s aztán tegyen jelentést. Az orvos ott van.

Rose eloldalgott a kályha mellől; arcán kétoldalt almásan rózsaszín foltok voltak, harisnyája lelógott. Kezét a háta mögé rejtette. Nagy, konok vonalú szája fekete fogakkal volt tele.

— Azt mondták, hogy én vezessem haza, és most, hogy akadt valami érdekes... De hát, nem is várok igazságot egy férfitől sem...

— Ki van ott a háznál? — kérdezte a rendőr.

— A komornyik.

— Nem gondolja — jegyezte meg a rendőr —, hogy a gyerek látta, amikor...?

— Higgyen nekem — mondta az őrmester. — Hatot neveltem föl. Tökéletesen ismerem őket. Ne tanítson engem, ha gyerekekről van szó.

— Olyan, mint aki megjéjdt valamitől.

— Álmodott — szólt az őrmester.

— Hogy hívják a komornyikot?

— Baines.

— És ezt a Mrs. Bainest — kérdezte a rendőr Philiptől — szereted te? Jó hozzád? — Megpróbáltak kiszedni belőle valamit, de ő mindenkire gyanakodott, aki a szobában volt.

— Igen — mondta meggyőződés nélkül, mert minden pillanatban újabb felelősségtől félt, további titkoktól rettegett.

— És Mrs. Bainest is szereted?

— Igen.

Együtt tanácskoztak az íróasztalnál. Rose mélységesen meg volt sértve; ő testesítette meg itt a nőiességet, amelyet, lelógó harisnyája és széltől cserzett arcbőre tanúsága szerint, látszólag semmibe sem vett, de természetellenes módon kihangsúlyozott. A kályha faszénnel volt megpakva; a szoba túlfűtött volt ezen az enyhe, késő nyári éjszakán. Egy falra kifüggesztett hirdetemény egy holttestet írt le, melyet a Temzében találtak, vagy inkább csak a ruháit: gyapjú alsóinget és alsónadrágot, kékcsíkos gyapjúinget, negyvenegyes számú cipőt, kék, könyökén kopott szövetöltönyt és egy tizenöt és feles kemény gallért. Semmi olyat nem találtak, ami valami közelebbit mondhatott volna a holttestről, kivéve a méreteket; átlagos nagyságú test volt.

— Gyerünk — szólt a rendőr. Érdekelte az ügy, örült, hogy ő mehet, de a pizsamás kisfiú társaságában mégis zavartnak érezte magát. Orra valamit megszimatolt, maga sem tudta, mit, de látva a feltűnést, amelyet okoztak, egy bizonyos sértődöttség is hatalmába kerítette; a kocsmákat közben bezárták, s az utca ismét emberekkel volt tele, olyanokkal, akik, amennyire csak lehetséges, igyekeztek a napot meghosszabbítani. A kevésbé népes utcákon sietett végig, s lehetőleg a sötétebb járdákat választotta; nem akart sokáig ténferegni, de Philip annál inkább szerette volna húzni az időt, vonszolta a lábát, kézen húzatta magát. Félt a látványtól, amit Mrs. Baines nyújt majd a hallban, most már tudta, hogy meghalt. Az őrmester szájának mozgása ezt jelentette; ha kinyílik az ajtó, egy halottat fog látni a hallban.

Az alagsorban égett a villany, s, nagy megkönnyebbülésére, a rendőr a hátsó lépcső felé vette útját. Talán egyáltalán nem is fogja látni Mrs. Bainest. A rendőr kopogtatott az ajtón, mert a csengőt a sötétben nem tudta megtalálni, s Baines válaszolt. Ott állt a tiszta, kivilágított alagsori szoba ajtajában; a szomorú, nyugodt s elfogadhatónak talált mondat, amelyet előre elkészített, láthatólag lehervadt ajkairól, amikor Philipet meglátta; nem számított rá, hogy Philip egy rendőr társaságában tér vissza. Most mindent újra át kellett gondolnia, nem volt alattomos természetű

ember, s ha Emmy nem lett volna, kész lett volna megmondani az igazat, úgy, ahogy történt.

— Mr. Baines? — kérdezte a rendőr.

A komornyik bólintott; nem találta a megfelelő szavakat: Philip váratlan feltűnése, az elgyötört, sokat tudó gyerekarc elbátortalanította.

— Ez a kisfiú ide tartozik?

— Igen — mondta Baines. Philip megérezte tekintetében az üzenetet, amit közölni akart vele, de értelmét elzárta előle. Szerette Bainest, mégis ő volt az, aki olyan titkokba keverte, melyeket nem értett, és amelyekről félnie kellett. A napfényes reggeli gondolat, hogy „ez az élet”, Baines tanítása révén visszariasztó emlékké vált. Ez volt az élet: egy penészszagú hajszál, amely az ajkához ér, a kegyetlen, lélegzetelállítóan gyötrelmes valóság: „Hol vannak?”, s a fekete ruhatömeg, amint a hallba zuhan. Ez történik az emberrel, ha szeret valakit, mindenbe belekeveredik. És Philip könyörtelen önzéssel elzárta magát az élettől, a szeretettől, Bainestől, mindentől.

Sok minden egybefűzte őket, de Philip most mindezt mélyre süllyesztette; olyan volt ez, mint mikor egy visszavonuló hadsereg elvágja a telefonvezetékeket és felrobbantja a hidakat maga mögött. Lehet, hogy sok minden, ami kedves, a kiűrt területen marad — a reggel a parkban, egy fagyalt a Corner House-ban, a vacsorára evett kolbász —, de visszavonuláskor nem számítanak az átmeneti veszteségek. Vannak ilyenkor öregebb emberek, akik előrefutnak, és könyörögnek, fogják el őket, de az utóvédeket nem érdemes kockáztatni miattuk: ez csak elodázta volna az élettől, gondoktól, emberi kapcsolatoktól való visszavonulást.

— Az orvos van itt — mondta Baines. Fejével az ajtó felé bökött, megnedvesítette ajkát, szemét nem vette le Philipről, szótlánul könyörgött, mint egy kutya, amelyről nem tudni, mit is akarhat. — Már semmit sem lehet tenni. Itt csúszott meg, ezeken a kőlépcsőkön. Odabent voltam. Hallottam, amikor lezuhant. — Közben nem mert a noteszra nézni, a rendőr apró, szarkalábás írására, amelyből rengeteg ráfért egy lapra.

— Látott ez a fiú valamit?

— Nem láthatott. Azt hittem, az ágyban van. Nem lenne jobb, ha felvinném mindjárt? Rettenetes dolog. Ő — mondta Baines elvesztve önruralmát — borzalmas dolog egy gyerekeknek.

— Hol a holttest? — kérdezte a rendőr.

— Itt, ahol az eset történt, egy hüvelyknyit sem mozdítottam el — mondta Baines.

— Akkor talán jobb lenne, ha...

— A hallon keresztül mennének — szólt közbe Baines, s mint egy kutya, némán könyörgött ismét: még egy titok, csak ezt a titkot őrizd meg még, tedd meg az öreg Bainesnek, s aztán semmit sem kér tőled többé.

— Gyerünk — mondta a rendőr. — Látni akarom, hogy ágyba kerülés. Üriember vagy, a főbejáraton kell bemenned, úgy, ahogy a házigazdához illik. Vagy inkább vezesse fel maga, Mr. Baines, addig én beszélek az orvossal.

— Igen — mondta Baines —, majd én. — A szobán áthaladva Philiphez ment, közben könyörgött, könyörgött, arcának egész gyengéd, megszokott, buta kifejezésével könyörgött: látod, itt van Baines, az öreg parti róka; mit szólnál egy pálmaolajban sült karajhoz? férfinak való élet, negyven néger s egy soha nem használt puska; nem tehetek róla, de szerettem őket: ez nem az volt, amit mi szeretetnek nevezünk, ezt mi nem tudjuk megérteni. Az üzenet útra kelt a határmenti posta felől, könyörgött, esedezett, emlékeztetett; ez a te öreg Baines barátod; mit szólnál egy jó tizoraihoz; egy pohár gyömbérsör nem árthat meg neked; a kolbász, egy

görbe nap... De a huzalokat elvágják, az üzenet elhalt valahol a végtelen térben, a tisztára söpört szobában, ahol sohasem volt annyi hely, hogy a titkait elrejtethette volna az ember.

— Gyerünk, Phil, ideje ágyba bújni. Csak felmegyünk a lépcsőn... — Ti-ti-ti, tá-tá, a táviró tovább jelzett; csak folytassuk, nem tudhatjuk előre, hátha valaki helyrehozza a drótokat. — Az első ajtón megyünk.

— Nem — kiáltotta Philip —, nem! Nem akarok arra menni! Nem kényszeríthet erre! Nem engedem! Nem akarom látni!

A rendőr gyorsan feléjük fordult.

— No, mi az? Miért nem akarsz menni?

— A hallban van — mondta Philip. — Tudom, hogy a hallban van és meghalt. Nem akarom látni.

— Tehát mégis elmozdította? — kérdezte Bainesről a rendőr. — Lehozta, egészen ide? Szóval hazudott? Ez azt jelenti, hogy maga tette el láb alól... Egyedül volt?

— Emmy — mondta Philip —, Emmy. — Nem akart többé semmit sem titokban tartani; egyszer s mindenkorra le akart számolni mindennel. Bainesszel, Mrs. Bainesszel, s az egész felnőttélettől, ami mögöttük volt; az nem az ő dolga, és soha, többé soha — határozta el — nem kér a bizalmukból és a barátságukból. — Emmy az oka mindennek — állította reszketve, s ez eszébe juttatta Bainesnek, hogy végeredményben gyerek csupán; reménytelen dolog segítséget várni tőle; gyerek, aki nem érti, mit jelent mindez, nem képes megfejteni félelem sugallta rejtjeleit; hosszú nap van mögötte, és végleg kifáradt. Szinte látni lehet, mint alszik el állva, ott a konyhaszekrény mellett, mint zuhan vissza a gyermekszoba békéjébe. Nem hibáztatható ezért. Reggel, ha felébred, talán alig emlékszik valamire.

— Ki vele! — mondta, szavait hivatásos nyersséggel Baineshez intézve a rendőr. — Ki az a lány? — ugyanúgy, mint ő hatvan évvel később az egyetlen mellette virrasztó emberhez, a tikárához fordulva, megdöbbenve a kérdéssel: — Ki az a lány? — s közben egyre mélyebben süllyedve a halálba, útközben érintve Baines képét. A reménytelen, lehajtott fejű Baines emlékéét, azét a Bainesét, aki mindent beismer.

Uarga Zoltán fordítása